

ФАКТЧЕКІНГ У СТРУКТУРІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Вікторія Романюк

Фактчекінг та професійна верифікація інформації – процес перевіряння фактів на предмет правдивості й маніпулятивності – є дієвим інструментом протидії дезінформації. Проте ефективність впливу фактчекінгових організацій визначається не лише з позиції формулювання аргументації і якості спростування в цілому, а й у контексті взаємодії з аудиторіями та інтеграції в структуру стратегічних комунікацій. Діяльність проєктів з перевіряння фактів у комунікативному аспекті потребує регулярного інвестування різноманітних ресурсів та часу і може відігравати ключову роль у боротьбі з інформаційними загрозами й дезінформацією.

Рекомендації щодо посилення ефективності фактчекінгових організацій (комунікативний аспект)

1. Вибудова довіри аудиторії – налагодження систематичної, ефективної комунікації з різними цільовими групами.

2. Розроблення доступної, прозорої та інтерактивної комунікації й форматів публікацій результатів фактчекінгової діяльності на різних платформах є важливим чинником, який впливає на розуміння та сприйняття аудиторією певної інформації і стійкості проти альтернативних, ворожих інформаційних впливів.

3. Розроблення та оновлення мережі поширення спростувань, які б включали різноманітний спектр платформ і каналів, соціальних мереж.

4. Встановлення відносин із медіа та соціальними мережами, які можуть виступати агентами трансляції спростувань, а також активно використовувати фактчекінгові розслідування у своїй діяльності.

5. Розбудова мережі партнерів та агентів фактчекінгової діяльності в міжнародному форматі, що дасть змогу сформувати комплексне уявлення про динаміку й підходи дезінформації

стосовно різних аудиторій, а також створити систему оперативного інформування і протидії цим загрозам.

6. Долучення до кола партнерів державних і недержавних стейкхолдерів, використання досвіду й комунікативних можливостей медіа НУО та громадянського суспільства.

7. Збирання та аналіз баз даних у контексті фактчекінгової діяльності. Це дозволить ідентифікувати логіку, інструменти, технології, що застосовуються до різних ЦА та нарративну структуру дезінформації. Аналітична робота з наявними результатами фактчекінгової діяльності.

Аналіз кейсу. Комунікативна модель фактчекінгової організації StopFake

За даними щорічного дослідження USAID-Internews «Ставлення населення до медіа та споживання різних типів медіа 2022» StopFake став найпопулярнішим фактчекінговим ресурсом серед українських користувачів. 16 % опитаних заявили, що використовують цей сайт для пошуку перевірених повідомлень [1].

Комунікативна модель організації передбачає наступні дії:

Етап 1. Робота з внутрішньою аудиторією:

- аналіз та профайлінг різних типів внутрішньої аудиторії: професійна спільнота, академічне середовище, державний сектор, широка аудиторія громадян. Від початку функціонування проєкту команда чітко сегментувала різні типи аудиторії та розробила підходи до комунікування;

- налагодження співпраці з медіаорганізаціями. Команда StopFake на регулярній основі співпрацювала з Суспільним телеканалом, Громадським радіо, регіональними мовниками, тощо;

- створення власної мережі поширення спростувань. Команда StopFake готує три відеопрограми про російську дезінформацію (українською, російською та англійською мовами), працюють 14 мовних служб та сторінок у соціальних мережах (фейсбук, твіттер, телеграм тощо);

- налагодження тісної співпраці з державними органами та міністерствами. Нашою командою налагоджено взаємодію з Міністерством охорони здоров'я України, МЗС України, Центром стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки при Міністерстві культури та інформаційної політики України, Центром протидії дезінформації РНБО України, Національною Радою України з питань телебачення і радіомовлення;

- налагодження співпраці з українськими неурядовими організаціями в сфері медіа, фокусом діяльності яких є аналіз інформаційного середовища та боротьба з дезінформацією.

Етап 2. Розбудова мережі зовнішніх стейкхолдерів:

- інтегрування проєкту в міжнародне професійне / фактчекінгове середовище. У 2020 році StopFake приєднався до міжнародної фактчекінгової спільноти IFCN. Починаючи з 24 лютого 2022 року, на рівні консультування та обміну контентом підтримував закордонні ініціативи, які перевіряли факти навколо війни росії проти України; також команда StopFake налагодила співпрацю з компанією Meta, приєднавшись до їхньої міжнародної програми з перевірки фактів (англ. *third-party fact checker*);

- започаткування співпраці з іномовними теле- та радіокомпаніями. Так, команда StopFake взаємодіє з англійськомовними та іспанськомовними мовниками для просування спростувань фейків про воєнну ситуацію в Україні у регіонах Глобального Півдня, зокрема Латинської Америки;

- розбудова академічної співпраці з університетами та академічними програмами, які досліджують проблеми дезінформації у Європі та США;

- регулярний аналіз запитів усіх зацікавлених сторін.

Література

1. Українські медіа, ставлення та довіра у 2022 р.: Опитування USAID-Internews щодо споживання медіа. URL: <https://internews.in.ua/wp-content/uploads/2022/11/Ukrainiski-media-stavlennia-ta-dovira-2022.pdf?fbclid=IwAR3HW8VIA0k-9KvpxWnNG50MDFx7vVbqnX-xnTkwTseT7WzsxeHr4j67Gbs>.

КЛЮЧОВІ МЕСЕДЖІ РОЗДІЛУ

1. Комплексний аналіз оперативної обстановки є основою для планування інформаційної операції. Інформаційна ситуація має постійно переоцінюватись і уточнюватись, оскільки виявлення критичних вразливостей противника може змінюватись протягом усієї інформаційної операції.

2. Основною метою комплексного аналізу оперативної обстановки є аналіз зв'язків – виявлення та візуалізація зв'язків між особами, організаціями та іншими акторами для кращого розуміння ситуації. Аналіз зв'язків має три основні цілі: знайти відповідність інтересів між акторами; знайти аномалії, виявивши порушені зв'язки; знайти нові (приховані) моделі інтересів (наприклад, у соціальних мережах).

3. Аналітичні дослідження інформаційного простору із використанням Великих даних (Big Data) дозволяють відстежувати інформаційні процеси, формувати систему аналітичних показників, розраховувати вірогідність інформаційних операцій, визначати стабільність інформаційних ситуацій та прогнозувати їх розвиток. Прикладом аналітичних сервісів із використанням Великих даних є український продукт Атак Індекс, що економить час та підвищує ефективність роботи аналітиків, зокрема – у формуванні даних для протидії пропаганді та інформаційної агресії рф.

4. Фактчекінг та професійна верифікація інформації – процес перевіряння фактів на предмет правдивості й маніпулятивності – є дієвим інструментом протидії дезінформації. Ефективність впливу фактчекінгових організацій визначається не лише з позиції формулювання аргументації і якості спростування в цілому, а й у контексті взаємодії з аудиторіями та інтеграції в структуру стратегічних комунікацій.

5. Прикладом ефективною фактчекінговою діяльністю може слугувати українська організація StopFake. Її сайт став найпопулярнішим фактчекінговим ресурсом серед українських користувачів. StopFake для отримання вірогідних результатів вибудовує роботу за двома напрямками: взаємодія із внутрішніми аудиторіями та розбудова мережі зовнішніх стейкхолдерів.